

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٣٨٥٥٢

دانشگاه ارومیه

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مدیریت آموزشی

بررسی میزان آشنایی مدیران آموزشی با دانش مدیریت و

رابطه آن با اثربخشی آنان در شهرستان خوی

استاد راهنما:

دکتر محمد حسنی

۱۳۸۹/۴/۸

پژوهشگر:

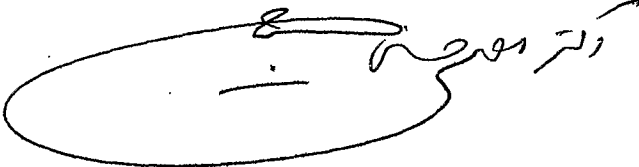
فریده ایرجی

دفتر اطلاعات مرکز علمی پژوهشی
تیمسار مرکز

۱۳۸۷

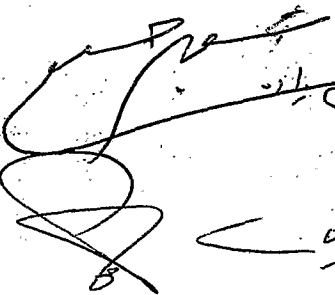
۱۳۸۵۵۴

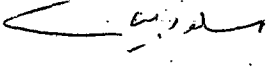
پایان نامه نظام فزاینده ایرجی به تاریخ ۸۶/۱۲/۱۰ شماره مورد پذیرش هیات محترم
داوران با رتبه ۱۸ و نمره ۱۸ قرار گرفت.
همه

1- استاد راهنما و رئیس هیئت داوران: دکتر مهندس

2- استاد مشاور:

3- داور خارجی: دکتر بهرام رضا آبادی

4- داور داخلی: پروفسور میر محمد سعید علی

5- نماینده تحصیلات تکمیلی: دکتر

حقی ملحق و دفتر مطالبات انجمن یگان نامه
در انحصار دانشگاه ارومیه می باشد.

تقدیم به آنانکه از آنها آموخته

و از این پس نیز خواهم آموخت

و

تقدیم بر پدر و مادر فداکارم

برادران عزیز و گرامیم

به پاس قدردانی از الطاف و زحمات

بی پایانشان

تقدیر و تشکر

بارالها تو را سپاس که فضلت را کران نیست و شکرت را زبان نیست .

حمد و سپاس خدای را که توفیق تحصیل علم و دانش آموزی به بندگان خویش عطا فرمود و مرا توفیق شاگردی و همدمی با اهل قلم و علم و معرفت ارزانی داشت . اینک که به یاری ایزد منان این رساله به پایان رسیده است ، بر خود لازم می دانم از عزیزانی که روشنایی بخش راهم بودند و مرا در انجام این پژوهش یاری و هدایت نمودند تشکر و قدردانی کنم.

بر خود لازم می دانم از زحمات استاد گرامی و فرهیخته ام جناب آقای دکتر محمد حسنی که افتخار شاگردی ایشان را طی دوران کارشناسی ارشد داشته ام و راهنمایی پایان نامه حاضر را قبول زحمت فرمودند و در تمام مراحل این پژوهش صبورانه مرا هدایت کرده و با راهنماییهای ارزنده و تشویقهایشان زمینه رشد و تعالی مرا در کسب علم و معرفت فراهم نمودند تشکر و قدردانی فراوان نمایم.

از استاد عزیز و گرامی ، جناب آقای پروفیسور عباس زاده که داوری این پژوهش را پذیرفتند قدردانی می کنم . همچنین از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر رضازاده به خاطر قبول زحمت داوری این پایان نامه تشکر می کنم .

از همه بزرگواران و اساتید گرامی که در طول دوران تحصیل از محضرشان کسب فیض نمودم سپاسگزارم . در نهایت والاترین سپاس خود را به محضر خانواده بزرگوارم که همواره دریای بیکران مهر خویش را بی دریغ بر من ارزانی داشتند تقدیم می نمایم به امید آنکه قطره ای از دریای بیکران محبتشان را پاسخگو باشم و سلامتی و بهروزی ایشان را از درگاه ایزد منان خواستارم .

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

- فصل اول: طرح تحقیق ۱
- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۱-۲- بیان مسأله پژوهش ۲
- ۱-۳- دلایل اهمیت و ضرورت مسأله ۲
- ۱-۴- اهداف پژوهش ۴
- ۱-۵- فرضیه های پژوهش ۵
- ۱-۶- تعریف متغیرها و اصطلاحات ۵
- ۱-۷- خلاصه فصل اول ۶

فصل دوم : پیشینه تحقیق

- ۲-۱- مقدمه ۷
- ۲-۲- تعاریف مدیریت ۸
- ۲-۳- آموزش مدیریت ۹
- ۲-۴- ضرورت و اهمیت مدیریت ۱۰
- ۲-۵- مدیریت آموزشی ۱۰
- ۲-۶- آموزش مدیران آموزشی ۱۱
- ۲-۷- آموزش و پرورش و انواع آن ۱۳

۱۵	۲-۸- اصول آموزش و پرورش
۱۶	۲-۹- وظایف مدیران آموزش و پرورش
۱۶	۲-۱۰- مبانی مدیریت مدارس
۱۹	۲-۱۰-۱- دیدگاه کنشی مدیریت مدرسه
۲۱	۲-۱۱- انواع مدیریت
۲۱	۲-۱۲- نگرشهای مختلف نسبت به مطالعات تطبیقی مدیریت
۲۲	۲-۱۳- جایگاه نظریه در مدیریت
۲۳	۲-۱۴- مدیریت علمی
۲۴	۲-۱۵- نظریه بوروکراسی
۲۶	۲-۱۵-۱- مزایای بوروکراسی
۲۶	۲-۱۵-۲- معایب بوروکراسی
۲۶	۲-۱۶- نظریه روابط انسانی
۲۷	۲-۱۶-۱- تأثیر بر مدیریت آموزشی
۲۹	۲-۱۷- مدیریت ژاپنی
۳۰	۲-۱۷-۲- مدیریت غربی
۳۰	۲-۱۸- فراگرد مدیریت
۳۰	۲-۱۹- کارکردهای مدیریت
۳۱	۲-۲۰- برنامه ریزی
۳۱	۲-۲۰-۱- مقدمه
۳۱	۲-۲۰-۲- تعاریف گوناگون برنامه ریزی
۳۲	۲-۲۰-۳- برنامه ریزی آموزشی

- ۳۳..... ۲-۲۰-۴- مراحل برنامه ریزی
- ۳۳..... ۲-۲۰-۵- انواع برنامه ریزی
- ۳۵..... ۲-۲۰-۶- اهداف برنامه ریزی
- ۳۶..... ۲-۲۰-۷- برنامه ریزی مؤثر
- ۳۶..... ۲-۲۰-۹- محدودیتهای برنامه ریزی
- ۳۷..... ۲-۲۱- سازماندهی
- ۳۷..... ۲-۲۱-۱- مراحل سازماندهی
- ۳۸..... ۲-۲۱-۲- مبانی سازماندهی
- ۳۹..... ۲-۲۱-۳- سازمان رسمی و غیر رسمی
- ۴۱..... ۲-۲۱-۴- حیطه نظارت
- ۴۳..... ۲-۲۱-۵- صف و ستاد
- ۴۴..... ۲-۲۲- رهبری
- ۴۵..... ۲-۲۲-۱- تعاریف رهبری
- ۴۶..... ۲-۲۲-۲- عوامل مؤثر بر موفقیت رهبری
- ۴۶..... ۲-۲۲-۳- عناصر رهبری
- ۴۶..... ۲-۲۲-۴- انواع قدرت در رهبری
- ۴۷..... ۲-۲۲-۵- شیوه های رهبری
- ۴۷..... ۲-۲۲-۶- محرک ها و نیروهای موجود در رهبر
- ۴۸..... ۲-۲۲-۷- وظایف رهبری
- ۴۸..... ۲-۲۲-۸- رهبری آموزشی
- ۴۸..... ۲-۲۲-۹- تفاوت های مدیر و رهبر

۴۹ ارتباطات ۲-۲۳
۵۰ تعاریف ارتباط ۲-۲۳-۱
۵۱ عناصر اساسی ارتباطات ۲-۲۳-۲
۵۲ علامت ها و راه های ارتباطی ۲-۲۳-۳
۵۲ انواع ارتباطات ۲-۲۳-۴
۵۴ روشهای ارتباطی ۲-۲۳-۵
۵۵ اصول ارتباط ۲-۲۳-۶
۵۷ موانع ارتباط ۲-۲۳-۷
۵۷ تصمیم گیری ۲-۲۴
۵۷ تعاریف تصمیم گیری ۲-۲۴-۱
۵۸ انواع تصمیمات ۲-۲۴-۲
۵۸ مراحل تصمیم گیری ۲-۲۴-۳
۵۹ مراجع تصمیم گیری ۲-۲۴-۴
۵۹ الگوها یا مدل‌های تصمیم گیری ۲-۲۴-۵
۵۹ نظریه های تصمیم گیری ۲-۲۴-۶
۶۰ نظارت و کنترل ۲-۲۵
۶۱ تعاریف نظارت و کنترل ۲-۲۵-۱
۶۱ مراحل کنترل ۲-۲۵-۲
۶۱ انواع کنترل ۲-۲۵-۳
۶۲ ویژگیهای سیستم کنترل مؤثر ۲-۲۵-۴
۶۳ ابزار کنترل ۲-۲۵-۶

۶۳ اثربخشی ۲-۲۶
۶۵ تفاوت اثربخشی و کارآئی ۲-۲۶-۱
۶۵ ویژگیهای سازمانهای اثربخش ۲-۲۶-۲
۶۵ ویژگیهای مدیران اثربخش ۲-۲۶-۳
۶۶ مروری بر تحقیقات گذشته ۲-۲۷
۷۱ خلاصه فصل دوم ۲-۲۸

فصل سوم : روش تحقیق

۷۲ روش تحقیق ۳-۱
۷۲ جامعه آماری ۳-۲
۷۲ حجم نمونه و روش نمونه گیری ۳-۳
۷۳ ابزار جمع آوری اطلاعات ۳-۴
۷۳ اعتبار (روایی) و پایایی (اعتماد) پرسشنامه ۳-۵
۷۴ روش جمع آوری اطلاعات ۳-۶
۷۴ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۳-۷
۷۴ خلاصه فصل سوم ۳-۸

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۷۵ مقدمه ۴-۱
۷۵ تحلیل توصیفی یافته های پژوهش ۴-۲
۷۵ تحلیل توصیفی اطلاعات مربوط به مدیران ۴-۲-۱

- ۲-۲-۴- تحلیل توصیفی اطلاعات مربوط به معلمان ۸۰
- ۳-۴- تحلیل توصیفی پرسشنامه های تحقیق ۸۳
- ۴-۴- بررسی اثربخشی برنامه های مدیران آموزشی ۸۳
- ۵-۴- بررسی اثربخشی تصمیمات مدیران آموزشی ۸۵
- ۶-۴- بررسی اثربخشی ارتباطات مدیران آموزشی ۸۶
- ۷-۴- بررسی اثربخشی رهبری مدیران آموزشی ۸۷
- ۸-۴- بررسی کلی اثربخشی مدیران آموزشی ۸۸
- ۹-۴- بررسی تمایل به همکاری معلمان با مدیران در سالهای آینده ۸۹
- ۱۰-۴- فرضیه های پژوهش ۹۰
- ۱۱-۴- خلاصه فصل چهارم ۹۴

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۱-۵- مقدمه ۹۵
- ۲-۵- نتایج بدست آمده ۹۵
- ۳-۵- بحث و بررسی نتایج ۹۷
- ۴-۵- پیشنهادات محقق برای افزایش اثربخشی مدیران ۹۸
- ۵-۵- محدودیت ها و موانع تحقیق ۹۹
- ۶-۵- خلاصه فصل پنجم ۱۰۰

۱۰۱..... پیوستها و ضمائم

۱۰۴..... فهرست منابع و مآخذ فارسی

۱۱۰..... فهرست منابع و مآخذ خارجی

فهرست جداول

- جدول ۴-۱ توزیع فراوانی آخرین مدرک تحصیلی مدیران..... ۷۵
- جدول ۴-۲ توزیع فراوانی وضعیت تأهل مدیران..... ۷۶
- جدول ۴-۳ توزیع فراوانی سابقه خدمت مدیرین در آموزش و پرورش..... ۷۶
- جدول ۴-۴ توزیع فراوانی سابقه کاری مدیریت مدیران..... ۷۷
- جدول ۴-۵ توزیع فراوانی مرتبط بودن مدرک تحصیلی با مدیریت..... ۷۸
- جدول ۴-۶ توزیع فراوانی تجربه دوره های ضمن خدمت مدیران..... ۷۹
- جدول ۴-۷ توزیع فراوانی وضعیت تأهل معلمان..... ۸۰
- جدول ۴-۸ توزیع فراوانی آخرین مدرک تحصیلی معلمان..... ۸۰
- جدول ۴-۹ توزیع فراوانی سابقه خدمت معلمان در آموزش و پرورش..... ۸۱
- جدول ۴-۱۰ توزیع فراوانی مرتبط بودن مدرک تحصیلی معلمان با مدیریت..... ۸۲
- جدول ۴-۱۱ آمار توصیفی نمرات مدیران در پرسشنامه الف..... ۸۳
- جدول ۴-۱۲ توزیع فراوانی پاسخهای داده شده به سؤالات اثربخشی برنامه های مدیران..... ۸۴
- جدول ۴-۱۳ توزیع فراوانی پاسخهای داده شده به سؤالات آزمون اثربخشی تصمیمات مدیران..... ۸۴
- جدول ۴-۱۴ توزیع فراوانی پاسخهای داده شده به سؤالات آزمون اثربخشی ارتباطات مدیران آموزشی..... ۸۵
- جدول ۴-۱۶ توزیع فراوانی پاسخهای داده شده به سؤالات آزمون اثربخشی رهبری مدیران..... ۸۷
- جدول ۴-۱۹ آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن و تاو کندال برای بررسی رابطه دانش مدیریت با اثربخشی مدیران..... ۸۹
- جدول ۴-۲۰ آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن و تاو کندال برای بررسی رابطه دانش مدیریت با اثربخشی برنامه های مدیران..... ۹۰
- جدول ۴-۲۱ آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن و تاو کندال برای بررسی رابطه دانش مدیریت با اثربخشی تصمیمات مدیران..... ۹۱

- جدول ۲۲-۴ آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن و تاو کندال برای بررسی رابطه دانش مدیریت با اثربخشی ارتباطات مدیران
۹۲.....
- جدول ۲۴-۴ آزمون کروسکال والیس برای بررسی رابطه دانش مدیریت با مدرک تحصیلی مدیران
۹۳.....
- جدول ۲۵-۴ آزمون کروسکال والیس برای بررسی رابطه سابقه کاری مدیران با اثربخشی رهبری آنها
۹۳.....
- جدول ۲۶-۴ آزمون کروسکال والیس برای بررسی رابطه مدرک تحصیلی با اثربخشی رهبری مدیران
۹۴.....
- جدول ۱-۵ ضرایب همبستگی و سطح معناداری فرضیات تحقیق
۹۶.....
- جدول ۲-۵ آزمون کروسکال والیس برای بررسی فرضیه های فرعی ۵ تا ۷
۹۷.....

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ درصد فراوانی آخرین مدرک تحصیلی مدیران..... ۷۵
- نمودار ۴-۲ توزیع فراوانی وضعیت تأهل مدیران..... ۷۶
- نمودار ۴-۳ توزیع فراوانی سابقه خدمت مدیران در آموزش و پرورش..... ۷۷
- نمودار ۴-۴ توزیع فراوانی سابقه کاری مدیریت مدیران..... ۷۸
- نمودار ۴-۵ توزیع فراوانی مرتبط بودن مدرک تحصیلی با مدیریت..... ۷۹
- نمودار ۴-۶ توزیع فراوانی تجربه دوره های ضمن خدمت..... ۷۹
- نمودار ۴-۷ توزیع فراوانی وضعیت تأهل معلمان..... ۸۰
- نمودار ۴-۸ توزیع فراوانی آخرین مدرک تحصیلی معلمان..... ۸۱
- نمودار ۴-۹ توزیع فراوانی سابقه خدمت معلمان در آموزش و پرورش..... ۸۲
- نمودار ۴-۱۰ توزیع فراوانی مرتبط بودن مدرک تحصیلی معلمان با مدیریت..... ۸۲

چکیده

با توجه به شرایط دنیای امروز که راضی شدن به وضعیت موجود امکان پذیر نمی باشد برای رسیدن به هدفهای سازمان برنامه ریزی، تصمیم گیری، رهبری و ارتباطات اثربخش ضروری به نظر می رسد و مهمترین نقش را در راه رسیدن به اهداف سازمانی مدیر سازمان ایفا می نماید.

این پژوهش به بررسی رابطه آشنایی مدیران آموزشی با دانش مدیریت و اثربخشی آنان می پردازد و اساسی ترین فرضیه آن این است که: آیا بین آشنایی مدیران آموزشی با اصول و مبانی مدیریت و اثربخشی آنان رابطه معنی داری وجود دارد؟

برای یافتن پاسخ به این فرضیه چهار فرضیه فرعی دیگر مطرح شد که عبارتند از:

- ۱- بین آگاهی مدیران مدارس با دانش مدیریت و اثربخشی برنامه های آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۲- بین آگاهی مدیران مدارس با دانش مدیریت و اثربخشی تصمیمات آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۳- بین آشنایی مدیران مدارس با دانش مدیریت و اثربخشی ارتباطات آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۴- بین آگاهی مدیران مدارس با دانش مدیریت و اثربخشی رهبری آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۵- دانش مدیریت مدیران بر اساس مدرک تحصیلی آنها تفاوت دارد.
- ۶- سابقه کار مدیران بر اساس اثربخشی آنها تفاوت دارد.
- ۷- مدرک تحصیلی مدیران بر اساس اثربخشی مدیران تفاوت دارد.

برای دستیابی به پاسخ این سؤالات و جمع آوری داده ها دو پرسشنامه تنظیم گردید که پرسشنامه < الف > حاوی تعدادی سؤال از اصول و مبانی علم مدیریت در سطح کارشناسی می باشد تا بدین وسیله میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت تعیین شود و پرسشنامه دوم حاوی ۲۱ سؤال بود که بین معلمان مدیران مدارس که پرسشنامه < الف > را پاسخ داده بودند توزیع گردید تا اثربخشی مدیران از دیدگاه معلمان مورد ارزیابی قرار گیرد.

جامعه آماری مورد نظر در این تحقیق کلیه مدیران و معلمان مدارس دخترانه (مقاطع راهنمایی و متوسطه) شهرستان خوی به تعداد ۴۶ مدیر در مقاطع راهنمایی و متوسطه شهری در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ می باشد. که مدیران، از نظر میزان آگاهیشان از دانش مدیریت مورد سنجش قرار می گیرند. جامعه آماری دبیران رسمی مدارس راهنمایی و متوسطه بر اساس اعلام آموزش و پرورش ناحیه خوی ۱۰۳۵ نفر می باشند. و حجم نمونه دبیران ۱۲۰ نفر می باشد. از آنجائیکه تنها به آن دسته از دبیران که مدیران آنها حاضر به پاسخگویی به پرسشنامه الف شدند پرسشنامه ب توزیع می شد و از ۴۶ مدیر ۴۰ نفر حاضر به همکاری شدند بنابراین از بین دبیران ۱۲۰ دبیر (۳ دبیر از هر مدرسه) به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه ها در بین آنها توزیع شد و از ۱۲۰ پرسشنامه ۱۱۱ پرسشنامه عودت داده شد.

برای تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش از نمودار فراوانی و درصد استفاده گردیده است و برای تجزیه و تحلیل داده ها و تعیین اینکه آیا بین متغیرهای آگاهی از دانش مدیریت و اثربخشی برنامه ها، تصمیمات، ارتباطات و رهبری مدیران رابطه معنی داری وجود دارد یا نه؟ از ضریب همبستگی اسپیرمن و تاوکندال استفاده شد. که البته این کار با استفاده از رایانه و نرم افزار SPSS انجام گرفته است.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده های آماری در سطح $\alpha = 5\%$ نشان می دهد که:

- ۱- بین میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت و اثربخشی برنامه های آنان رابطه معنی داری وجود ندارد .
- ۲- بین میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت و اثربخشی تصمیمات آنان رابطه معنی داری وجود ندارد .
- ۳- بین میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت و اثربخشی ارتباطات آنان رابطه معنی داری وجود ندارد .
- ۴- بین میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت و اثربخشی رهبری آنان رابطه معنی داری وجود ندارد .
- ۵- دانش مدیریت بر اساس مدرک تحصیلی فرق می کند به عبارت دیگر دانش مدیریت مدیران با سطح تحصیلات بیشتر بالاتر از دانش مدیریت مدیران با سطح تحصیلات کم است .
- ۶- بین سابقه کار مدیران و اثربخشی رهبری مدیران رابطه ای وجود ندارد .
- ۷- بین مدرک تحصیلی مدیران و اثربخشی رهبری آنها رابطه ای وجود ندارد .

نهایتاً اینکه بر اساس یافته های این پژوهش بین میزان آشنایی مدیران آموزشی با دانش مدیریت و اثربخشی آنان هیچگونه رابطه معنی داری تأیید نگردید و فرض H_0 تأیید شد .

واژه های کلیدی : دانش مدیریت - اثربخشی - برنامه ریزی - ارتباطات - رهبری - تصمیم گیری - مدیر - معلم .

فصل اول: طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه

شاید یکی از مهمترین فعالیتهای در زندگی اجتماعی بشر امروز را بتوان مدیریت دانست. در عصر حاضر به مدد این فعالیت است که مأموریتها و اهداف سازمانها تحقق می یابند. از منابع و امکانات موجود بهره برداری می شود و توانایی و استعداد انسانها از قوه به فعل در می آید. مدیران در انجام وظایف خود فرایندی را دنبال می کنند که شامل اجزایی چون برنامه ریزی، سازماندهی، نظارت و کنترل، انگیزش، ارتباطات، هدایت و تصمیم گیری است. مجموعه این فعالیتهاست که مدیریت را تشکیل می دهد و هماهنگی و نیل به هدفها را میسر می سازد (الوانی، ۱۳۷۴، ص ۱۷).

مدیریت و رهبری از ارکان مهم هر سازمان و جامعه ای است. مدیریت آموزشی، در بین سایر انواع مدیریتها از جایگاه ویژه ای برخوردار است. اگر آموزش و پرورش هر جامعه در رأس همه مسائل جامعه باشد، مدیریت آموزشی نیز با همان منطق جایگاه مهمی در بهسازی و توسعه ی جامعه دارد. اگر مدیران آموزشی یک جامعه دارای دانش و مهارت های کافی باشند، بدون تردید، نظام آموزشی نیز از اثربخشی، کارایی و اعتبار بالایی برخوردار خواهد بود (میر کمالی، ۱۳۷۴، ص ۱).

رشد و گسترش نظامهای آموزش و پرورش، ویژگی بارز جامعه های عصر ماست. این امر، به ویژه در دهه های اخیر، در کشورهای رو به توسعه، به مسئله ای مهم مبدل شده است. پیامد این رشد روزافزون، تبدیل نظام آموزشی به سازمانی عظیم و فراگیر است که با تعداد کثیری دانش آموز سروکار دارد، وظایف متعدد و متنوعی انجام می دهد، معلمان و کارکنان فراوانی با دانش و مهارتهای گوناگون به خدمت می گیرد، منابع مالی و مادی عظیمی مصرف می کند، و روی هم رفته، اثرات و نتایج دامنه داری به بار می آورد. گردش چنین سازمانی، بی تردید، در گرو هدف گذاری و برنامه ریزی سنجیده و سازماندهی هوشمندانه است و نتیجه بخشی فعالیتها و خدمات حساس و خطیر آن نیز مستلزم رهبری و مدیریت اثربخش است (علاقه بند، ۱۳۸۵، ص ۱).

مدیریت آموزشی به عنوان رشته ای تخصصی، در پی توسعه نظامهای آموزش و پرورش در جهان و اهمیت پیدا کردن مدیریت آنها، پدید آمده است. صاحب نظران و کارورزان مدیریت آموزشی، برای مطالعه و توضیح واقعیتهای سازمانهای آموزشی و پاسخگویی به مسائل و مشکلات آنها، ابتدا به دانشها، مهارتها و تجربه های مدیران سازمانهای دیگر متوسل شدند، روشها و قواعد کار و فعالیت آنان را اقتباس کردند، مفاهیم، اصول و نظریه های مدیریت عمومی را مورد استفاده قرار دادند، و سپس، بر اثر گسترش هدفها و وظایف آموزش و پرورش و پیچیده تر شدن فراگردهای مدیریت در سازمانهای آموزشی، به مطالعه واقعیتهای و رویدادهای ویژه محیطهای آموزشی پرداخته، به مفهوم آفرینی و نظریه پردازی درباره آنها مبادرت ورزیدند (علاقه بند، ۱۳۸۵، ص ۷).

سیستم آموزشی کشورهای در حال توسعه باید برنامه های آموزشی خود را با روند تغییرات هماهنگ کنند و اگر قرار باشد معلمین، دانش آموزان را برای دنیای در حال تغییر آماده کنند و آنها را از تجارب محدود گذشته، آزاد ساخته و با نظرات مختلف و جدید آشنا نمایند. مستلزم مدیریت اثربخش است تا از این طریق بتوانند بهتر به امر آموزش بپردازند.

در این تحقیق سعی خواهد شد میزان آشنایی مدیران آموزشی با دانش مدیریت و رابطه آن با اثربخشی آنان در شهرستان خوی بررسی شده و به سؤال تحقیق یعنی (آیا بین آشنایی مدیران آموزشی با اصول و مبانی مدیریت و اثربخشی آنان رابطه معنی داری وجود دارد؟) پاسخ داده شود.

۲-۱- بیان مسأله پژوهش

جامعه پویایی سازمانهای امروزی رادیر گرفته است. شدت تغییرات در زمان اندک و تأثیری که این تغییرات در سازمانها بر جامی گذارد، باعث شده است که از یک طرف دسترسی به منابع موجود در محیط برای رسیدن به اهداف سازمانها سخت تر از گذشته گردد و از سوی دیگر بر نیازهای جامعه و ضرورت هماهنگی با این نیازها از سوی سازمان روز به روز افزوده گردد. همین امر باعث شده است تا ضرورت هماهنگی درونی سازمان افزایش یابد و علاوه بر این جهت راضی نگه داشتن مشتریان توجه به الگوهای فرهنگی محیط اجتماعی و حفظ و تقویت آنها جایگاه مهمی در مسائل سازمان یابد (رضایی، ۱۳۸۵، ص ۴).

سازمان های آموزشی نیز از این قاعده استثنا نمی باشند. در نظام آموزشی نیز سازمانی پایدار می ماند و توانایی بقا می یابد که دگرگونی های جامعه را تحمل کند، با جامعه سازگار شود و خود را با شرایط اجتماعی هماهنگ کند. نقش مدیران به عنوان کسانی که هماهنگی درونی و بیرونی سازمانها را به عهده دارند و در جهت دستیابی به اهداف سازمان از طریق هدایت فعالیت افراد تلاش می کنند در این رابطه بسیار حائز اهمیت است. اثربخشی مدیران نیز به میزان آشنایی آنان با اصول و مبانی دانش مدیریت و نیز نحوه عملکرد مدیران در جهت دستیابی به اهداف آموزشی، انطباق با نیازهای جامعه و حفظ یکپارچگی درونی سازمان آموزشی بستگی دارد. بنابراین رابطه بین آشنایی مدیران با دانش مدیریت و اثربخشی آنان امر اجتناب ناپذیر است. تحقق هدفهای آموزشی رابطه نزدیکی با اثربخشی مدیریت دارد. نقش مدیران آموزشی، سازماندهی مؤثر و بسیج منابع انسانی و مالی و مادی، و هدایت فعالیتهای اجرایی برنامه های آموزشی است. گرچه عوامل عمده در این جریان معلمان و دانش آموزان هستند، ولی مدیران آموزشی می توانند با ایجاد روحیه و شرایط مناسب، تهیه و تدارک مواد و وسایل آموزشی، راهنمایی و مساعدت فکری، و ارزشیابی عملکردها و نتایج فعالیتهای آموزشی، زمینه اجرای مؤثر برنامه ها و تحقق هدفها را فراهم سازند. (علاقه بند، ۱۳۸۵، ص ۷۵).

مدیران به عنوان افرادی که در ساختار مدرسه قرار میگیرند باید که (کارها را به وسیله دیگران انجام دهند، تصمیم بگیرند، کارهای دیگران را رهبری کنند، منابع را تخصیص دهند تا هدفهای سازمان تأمین گردد (رضایی، ۱۳۸۵، ص ۲).

اگر چه طبق مطالعات صورت گرفته در مورد مفهوم اثر بخشی تعریف واحدی از آن در نزد صاحب نظران وجود ندارد، ولی اکثر صاحب نظران اثربخشی را میزان کسب اهداف یا توانایی سازمان برای دستیابی به اهداف دانسته اند.

مسأله اصلی پژوهش حاضر این است که آیا بین آشنایی مدیران آموزشی با اصول و مبانی مدیریت و اثر بخشی آنان رابطه معنی داری وجود دارد؟

برای دستیابی به پاسخ سؤال و جمع آوری داده ها دو پرسشنامه تنظیم گردیده که پرسشنامه (الف) حاوی تعدادی سؤال از اصول و مبانی علم مدیریت در سطح کارشناسی می باشد تا بدین وسیله میزان آشنایی مدیران با دانش مدیریت تعیین شود و پرسشنامه دوم حاوی ۲۱ سؤال می باشد که بین معلمان مدارس که مدیران آنها به پرسشنامه (الف) پاسخ داده اند توزیع می گردد تا اثر بخشی مدیران از دیدگاه معلمان مورد ارزیابی قرار گیرد.

۳-۱- دلایل اهمیت و ضرورت مسأله

ظهور سازمانهای اجتماعی و گسترش روزافزون آنها یکی از خصیصه های بارز تمدن بشری است. به این ترتیب و با توجه به عوامل گوناگون مکانی و زمانی و ویژگیها و نیازهای خاص هر جامعه، هر روز بر تکامل و توسعه این سازمانها افزوده می شود. بدیهی است هر سازمان اجتماعی برای نیل به اهداف طراحی شده و با توجه به ساختارش نیازمند نوعی مدیریت است. ناگفته نماند که ظهور پدیده «اداره کردن» مربوط به روزگار اخیر نیست، بلکه از دیرباز، بشر متوجه شده است که برای رسیدن به

یک « هدف »، لازم است به بسیج امکانات و رهبری این امکانات به سوی آن هدف مشخص اقدام کند (رضائیان، ۱۳۸۰، ص ۳).

اهمیت مدیریت به حدی است که در هنگام مواجهه با بحران رهبری بنیان‌گذاران واحدهای بازرگانی و صنعتی، با جذب مدیران توانمند، زمینه را برای آغاز دوره تکامل بعدی، یعنی رشد از طریق هدایت فراهم می‌آورند. بعضی معتقدند که خود کارکنان قادرند وظایف مدیریت را نیز انجام دهند و به واحد مدیریت جدا و مستقل نیاز ندارند، ولی هنوز مورخین و جامعه‌شناسان، نهادی را نیافته‌اند که بدون داشتن سلسله مراتب اداری پایدار مانده باشد (گلوئیگ، ۱۹۷۷، ص ۷).

به علاوه بسیاری از صاحب‌نظران موفقیت و شکست نهادها را ناشی از تفاوت در نحوه مدیریت آنها می‌دانند. به اعتقاد پیتر دراکر، عضو اصلی و حیاتبخش هر سازمان، مدیریت آن است (دراکر، ۱۹۷۴، ص ۳۵۱-۳۵۴).

هارولد کونتز، مدیریت را مهمترین زمینه فعالیتی انسان می‌داند و معتقد است که وظیفه اصلی مدیران در همه سطوح و همه نهادهای اجتماعی این است که محیطی را طراحی، ایجاد و نگهداری کنند که اعضای سازمان بتوانند با فعالیت و همکاری گروهی در آن، به اهداف معین خود دست یابند (کونتز، ۱۹۸۸، ص ۴).

از بین انواع مدیریت، مدیریت بر سازمانهای آموزشی و پرورشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نقش استراتژیک دارد. زیرا تمام اهداف و عوامل این سازمانها انسانی است و نقش و رسالت آنها، از یکسو تبدیل انسانهای خام به انسانهای صنعتگر، خلاق، خودآگاه، رشد یافته است و از سوی دیگر، تامین کننده نیازهای نیروی انسانی جامعه در بخشهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است. اگر سازمانهای دیگر جامعه در ایفای وظایف و رسالت خود کوتاهی کنند و به اهداف مورد نظر دست نیابند، نتیجه آن مستقیماً، عاید گروه یا سازمانی است که با آن سرو کار دارند اما اگر سازمان آموزش و پرورش و مدیران آن از ماهیت کار خود غافل باشند، حاصل کارشان در ابعاد اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی متوجه جامعه خواهد شد و در رشد و توسعه جامعه و یافتن آن سهم موثری خواهد داشت. سرمایه‌گذاری در مورد تربیت مدیران مدارس در ابعاد کمی و کیفی، بهترین و سودمندترین نوع سرمایه‌گذاری است.

ضرورت تأمین و تربیت مدیران مدارس در ایران به دلایل متعدّد از جمله: افزایش جمعیت، استقبال زیاد از ثبت نام و تحصیل در دوره‌های مختلف تحصیلی، افزایش تعداد دانش‌آموزان مدارس شهری و روستایی و همچنین عدم برخورداری مدیران دوره‌های مختلف تحصیلی از سوابق علمی، تجربی لازم برای ایفای نقش رهبری مدارس و انجام دادن وظایف مهم پرورشی، آموزشی و اداری می‌باشد (صافی، ۱۳۷۱، ص ۲۱).

مدیریت آموزشی با پیدایی و تحول نظامهای نوین آموزش و پرورش پدید آمد. آموزش و پرورش سنتی به دلیل سادگی و محدودیت، به مدیریت، به مفهوم امروز، نیازی نداشت. در قرن حاضر، با توسعه آموزش عمومی، تاسیس مدارس و سازمانهای آموزشی بزرگ و متعدد، گوناگون شدن برنامه‌های آموزشی، پیچیده تر شدن امر آموزش و پرورش و تخصصی تر شدن آن، اهمیت و ضرورت سازماندهی و مدیریت فعالیت‌های آموزشی به تدریج آشکار گردید (علاقه بند، ۱۳۸۵، ص ۴۵). مدیریت در امر آموزش و پرورش، در ابتدا، وظیفه نسبتاً ساده‌ای تلقی می‌شد که شاید تنها شرط لازم برای ایفای آن داشتن تجربه کار بود. از این رو، اداره امور آموزشی و مدیریت مدارس، معمولاً به افرادی که از صلاحیت اخلاقی برخوردار بودند و چند سالی سابقه معلمی داشتند، سپرده می‌شد. به علاوه، منظور از مدیریت آموزشی، تفتیش و بازرسی امور و ایجاد هماهنگی از راه اعمال مقررات، نظارت و کنترل بود. امروزه، مدیریت آموزشی، به مفهوم رهبری، راهنمایی، اصلاح و تغییر مورد نظر است. از اینرو، نیل به اهداف عالی آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای، مستلزم تجدید سازمان و نوآندیشی در مدیریت نظام آموزشی است (علاقه بند، ۱۳۸۵، ص ۴۵).

اگر علم را به طور ساده دانستنیهای منظم و مستدل تعریف کنیم باید مدیریت آموزشی را نیز «علم» دانستهباشیم زیرا مجموعه‌ای است از معلوماتی که در مورد عناصر مختلف مؤسسات آموزشی و روابط آنها به روش منظم و مستدل، یعنی به روش علمی به